

ქალაქ ბათუმის მოსახლეობის დამოკიდებულება სათამაშო ბიზნესსადმი
(სოციოლოგიური კვლევის ანალიზი)

ნუგზარ ჩხაიძე

ფილოსოფიის დოქტორი, ბათუმის
შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტის
უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი
ელ-ფოსტა: nugzar.chkhaidze@bsu.edu.ge
ORCID: 0009-0007-2795-791X

აბსტრაქტი: საკვლევი თემის აქტუალობა, ძირითადად განპირობებულია იმ გარემოებით, რომ აზარტულმა თამაშებმა, ბოლო პერიოდში, საკმაოდ მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა ჩვენი მრავალი თანაქალაქელის ცხოვრებაში. ქ. ბათუმის მოსახლეობის დამოკიდებულება სათამაშო ინდუსტრიისადმი არაერთგვაროვანია, გამომდინარე ასეთი მოცემულობიდან, ჩვენი ემპირიული სოციოლოგიური კვლევის ძირითადი მიზანი იყო, შესაბამის ანკეტაში დასმულ კითხვებზე, რესპონდენტების მიერ გაცემულ პასუხებზე დაყრდნობით, გაკეთებულიყო ისეთი სახის დასკვნები, რომელთა ცხოვრებაში გატარება გაარკვევდა, ამ სფეროში არსებულ ვითარებას და გარკვეულწილად მოაგვარებდა აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულების საჭირობოტო საკითხს. სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებით, ძირითადად იკვეთება ხელისუფლების დამოკიდებულება ამ ბიზნესისადმი, მოსახლეობის აზრი კი სათამაშო ბიზნესისადმი თითქმის ყოველთვის იგნორირებულია. ამ ხარვეზის გამოსწორების მიზნით, ბათუმელი რესპონდენტების სოციოლოგიურ გამოკითხვაზე დაყრდნობით, ჩვენ, კომპლექსურად შევისწავლეთ და წარმოვაჩინეთ მათი სათამაშო სფეროსადმი დამოკიდებულების სხვადასხვა ასპექტი. აღნიშნულ სოციოლოგიურ კვლევაში ყურადღება გამახვილებული იქნა შემდეგ კონკრეტულ საკითხებზე: აზარტულ თამაშებში მონაწილეობის ინტენსიობა; რესპონდენტების მიერ აზარტული თამაშების მათთვის პრიორიტეტული სახეობების დაფიქსირება; აზარტულ თამაშებში მონაწილეობის ძირითადი მიზანი (მიზნები); სათამაშო ბიზნესში მონაწილეობის დაწყების ასაკი; აზარტულ თამაშებში მონაწილეობის პირველი რეკომენდატორი (სოციალური სტატუსი); გამოკითხულთა ვარაუდი ქ. ბათუმში აზარტულ თამაშებში ჩართულთა რაოდენობის თაობაზე; აზარტულ თამაშებში მონაწილეობის სიხშირე კვირის განმავლობაში; რა დრო ეთმობა საათობრივად აზარტულ თამაშებში მონაწილეობას; აზარტულ თამაშებში მონაწილეობისას, როგორია მოგება-წაგების ბალანსი; იწვევს თუ არა აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულება (ლუდომანია) ასეთი ადამიანების ცხოვრების წესის შეცვლას; ინფორმაციის ძირითადი წყაროები აზარტულ თამაშებში ჩართულ პირებისთვის; სათამაშო ბიზნესის სავარაუდო მფლობელები (უცხოელები, საქართველოს მოქალაქეები, ამ ბიზნესის წილობრივი მესაკუთრეები და ა.შ.); არალეგალური სათამაშო ბიზნესის არსებობის შესაძლებლობა; შედის თუ არა საკმაოდ თანხა საქართველოს ბიუჯეტში სათამაშო ბიზნესიდან; როგორია სათამაშო ბიზნესის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში.

საკვანძო სიტყვები: სათამაშო ბიზნესი, ტოტალიზატორი, ლუდომანია, არალეგალური სათამაშო ბიზნესი, რეკლამა.

* * *

შესავალი: აზარტული თამაშები უძველესი დროიდან არსებობს. მეოცე საუკუნეში კი აზარტული თამაშები იქცა სათამაშო ბიზნესის ერთ-ერთ მთავარ სეგმენტად. მსჯელობა მის ავკარგიანობაზე უძველესი დროიდან მიდის, მაგრამ ერთი, საერთო აზრი, დღემდე არ ჩამოყალიბებულა.

აზარტულად ითვლება ისეთი თამაშები, რომელთა შედეგები მთლიანად ან ნაწილობრივ დამოკიდებულია შემთხვევითობაზე. ისინი ტარდება სხვადასხვა სათამაშო ინვენტარის მეშვეობით ან ონლაინ (დისტანციურ) რეჟიმში და მათში მონაწილეობა ფულადი მოგების შესაძლებლობას იძლევა. აზარტული თამაშების მოწყობის თავისებურებების მიხედვით, სათამაშო ბიზნესი ორგვარია: სტანდარტული და ელექტრონული. სტანდარტული აზარტული თამაშები ისეთი თამაშებია, რომელთა მოწყობისთვის აუცილებელია რეალური ობიექტის არსებობა, ხოლო ელექტრონული აზარტული თამაშები, იგივე ონლაინ სივრცის თამაშები, ეფუძნება ინტერნეტ-პლატფორმების გამოყენებას.

სათამაშო ბიზნესი, ბიზნესსექტორის სპეციფიკური შემადგენელი ნაწილია, რადგან ერთი მხრივ იგი ეყრდნობა სპეციფიკური მომსახურების – სათამაშო მომსახურების გაწევას, ხოლო მეორე მხრივ, ის არ არის ერთგვაროვანი სახის, რადგან მოიცავს საქმიანი აქტივობების განსხვავებულ ვექტორებს.

სათამაშო ბიზნესი (ინდუსტრია) ტევადი ტერმინია და მოიცავს ისეთ სეგმენტებს, როგორებიცაა სანაძლეო ინდუსტრია, სამორინე ბიზნესი, რიცხვითი თამაშების ინდუსტრია (ლატარია, ბინგო, ლოტო და სხვა), სათამაშო აპარატების ინდუსტრია (სლოტ-აპარატები, რეკრეაციული მანქანები, სათამაშო აპარატები და სხვა). ასევე, ონლაინ თამაშები, წამახალისებელი გათამაშებები და ა. შ.

სათამაშო ბიზნესის ბაზარი შეიძლება იყოს მკაცრად ან რბილად რეგულირებული, კონკურენტული ან მონოპოლიური (ძირითადად სახელმწიფოს მიერ). ამასთან ერთად, კანონმდებლობით აზარტული თამაშები კვალიფიცირდება ლეგალურ და არალეგალურ სახეობებად. ლეგალური აზარტული თამაშები არის ქვეყნის შესაბამისი საკანონმდებლო აქტით განსაზღვრული თამაშების სახეობები, რომლებიც დაშვებულია ამა თუ იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, ხოლო არალეგალური აზარტული თამაშები კი წინასწარ განსაზღვრული წესით არის აკრძალული.

მიუხედავად იმისა, რომ აზარტული თამაშების სფერო მაღალი რისკების შემცველია, მისი ზრდის დინამიკა როგორც საქართველოში, ასევე მსოფლიოში საკმაოდ მაღალია.

ჩვენი კვლევის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა რესპონდენტთა სოციოლოგიური გამოკითხვის საფუძველზე გამოვლენილიყო ბათუმელთა თვალსაზრისები სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებით. მათი კრიტიკული ანალიზის საფუძველზე კი შემუშავებულიყო ისეთი რეკომენდაციები, რომლებიც გარკვეული სახით დაარეგულირებდა სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებულ პრობლემურ საკითხებს.

თემის აქტუალობის ერთ-ერთი მთავარი ასპექტია ის გარემოებაც, რომ ჩვენს ქალაქშიც გაიდგა ფეხი სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებულმა ისეთმა ნეგატიურმა მოვლენამ, როგორიც ლუდომანიაა (თამაშდამოკიდებულება). ამ ნეგატიურ მოვლენას, ეკონომიკურთან ერთად აქვს ფსიქოლოგიური მახასიათებლებიც, რომელთა გარკვეული სახით დაძლევა უმნიშვნელოვანესი საკითხია საზოგადოებისათვის.

ნაშრომი პირველი კვლევაა, სადაც სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებული საკითხები გამოკითხული მოსახლეობის (ბათუმელების) შეხედულებების მეცნიერული ანალიზის საფუძველზე იხილება, რაც წინგადადგმული ნაბიჯია ამ პრობლემის შესწავლის საქმეში.

მეთოდები: საკითხის აქტუალობა ჩვენს ქვეყანაში, ბოლო დროს სათამაშო ბიზნესის მასშტაბების მკვეთრი ზრდით არის განპირობებული. კვლევის მიზანი იყო ბათუმელი რესპონდენტების ანკეტური სოციოლოგიური გამოკითხვის საფუძველზე, დაგვედგინა ის განწყობები, რომლებსაც ამჟღავნებენ ბათუმელები სათამაშო ინდუსტრიის მიმართ და რომლებიც, რიგ შემთხვევაში არ ემთხვევა ოფიციალურ თვალსაზრისს ამ საკითხთან დაკავშირებით.

საკვლევი პრობლემატიკიდან გამომდინარე, ჩვენი ემპირიული სოციოლოგიური კვლევის სამიზნე ჯგუფად შეირჩა, ქ. ბათუმის ადმინისტრაციული ტერიტორიის ფარგლებში მცხოვრები საქართველოს ის მოქალაქეები, რომლებიც ამა თუ იმ ხარისხით დაინტერესებული არიან აღნიშნული პრობლემატიკით. კვლევის მიზნების გათვალისწინებით, შემუშავდა კვლევის რაოდენობრივი მეთოდი (ეს მეთოდი სოციოლოგიური კვლევის ფორმალიზებული მეთოდია, რომლის გამოყენებაც სტატისტიკურ კანონზომიერებებს ემყარება და მიზნად ისახავს გამოავლინოს ამა თუ იმ სოციალური ფენომენის გავრცელების მასშტაბები და მისი გამოვლენის სიხშირე).

კვლევა განხორციელდა კითხვარებით, პირისპირ ინტერვიუს მეთოდის გამოყენებით. გამოკითხული იქნა ორივე სქესის 200 რესპოდენტი.

აღნიშნული ემპირიული სოციოლოგიური გამოკითხვის მასალების გარდა, თემის სრულყოფილად წარმომჩენისათვის შესწავლილი იქნა სხვა სახის წყაროებიც.

მსჯელობა. ჩვენ მიერ ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევა ეფუძნება ქ. ბათუმის მკვიდრთა გამოკითხვას ქალაქში ბოლო დროს ძალიან მომძლავრებული სათამაშო ბიზნესისადმი მათ დამოკიდებულებასთან დაკავშირებით, რამაც შესაძლებელი გახდა ამ ინდუსტრიის გარკვეული ასპექტების დანახვა რიგითი ქალაქელის თვალით (ჩხაიძე, 2025).

რაც შეეხება სოციოლოგიურ ანკეტაში დასმულ შეკითხვებზე რესპოდენტების პასუხებს, ის შემდეგი სახისაა – შეკითხვაზე – გაქვთ თუ არა მონაწილეობა მიღებული აზარტულ თამაშებში? გამოკითხულთა 34,2% დადებითი პასუხი გასცა, ხოლო 65,2% უარყოფითი. რაც შეეხება აზარტული თამაშების სახეობებს, მათში მონაწილეობის სიხშირე შემდეგნაირია (რესპოდენტებს შეეძლოთ შემოეხაზათ პასუხის რამდენიმე ვარიანტი, ამიტომ პასუხთა ჯამი აჭარბებს 100%). ყველაზე მეტად გამოკითხულები დადიან სლოტკლუბებში (სათამაშო აპარატები) – 67,4%; თამაშობენ სპორტულ შედეგებზე ტოტალიზატორებში – 59,2%; მონაწილეობენ ე. წ. გამაზვაში (ხელზე ფულის თამაში) – 17,5%. რაც შეეხება სხვა სახის აზარტულ თამაშებს (მაგ. ონლაინ კაზინოებს და ა. შ.), გამოკითხულებს ასეთი ტიპის თამაშებში მონაწილეობა არ მიუღიათ.

შეკითხვაზე თუ რა მიზნით თამაშობენ ადამიანები აზარტულ თამაშებს, პასუხები შემდეგნაირია: 84,3% თამაშობს ფულის მოგების მიზნით, 5,7% გართობის მიზნით, ხოლო 10,0% თვლის, რომ აზარტულ თამაშებში ჩართულები თამაშდამოკიდებული პირები არიან.

შეკითხვაზე, თუ რამდენი წლის იყო თამაშის პრაქტიკის მქონე რესპოდენტი, როდესაც პირველად მიიღო აზარტულ თამაშებში მონაწილეობა, აღმოჩნდა რომ მათი საშუალო ასაკი 20,4 წელია. შეკითხვაზე თუ გაქვთ მონაწილეობა მიღებული აზარტულ თამაშებში, გთხოვთ გვითხრათ, ვისთან ერთად ითამაშეთ პირველად აზარტულ თამაშში? პასუხები შემდეგნაირია: 62,7% პირველად ითამაშა მეგობართან ერთად; 9,4% – მეზობელთან ერთად, 9,5% ნათესავთან ერთად; დამოუკიდებლად – 10,9%; 7,5% – სხვა პირებთან ერთად.

გამოკითხულებს მიაჩნიათ, რომ ქალაქის მოსახლეობის დაახლოებით 6,7%, ამა თუ იმ სიხშირით მონაწილეობს აზარტულ თამაშებში (საშუალო მაჩვენებელი); კითხვაზე – თუ იღებთ მონაწილეობას აზარტულ თამაშებში, გვითხარით რა სიხშირით? – პასუხები ასეთია: 8,7% თამაშობს თითქმის ყოველდღე; 9,2% – კვირაში 1-2-ჯერ; 8,5% – კვირაში 3 და მეტჯერ; 54,9% ორ კვირაში ერთხელ; 18,7% – თვეში ერთხელ ან უფრო იშვიათად. კითხვაზე – თუ იღებთ მონაწილეობას აზარტულ თამაშებში, დღის განმავლობაში რამდენ დროს უთმობთ მას? – გაირკვა რომ, მოთამაშე რესპოდენტთა 15,7% საშუალოდ 1 საათზე ნაკლებ დროს უთმობს აზარტულ თამაშებს; 72,5% – 1-3 საათს; 11,8% – 4-5 საათს ან მეტს. კითხვაზე, თუ როგორია საშუალოდ მოგება-ნაგების ბალანსი? – პასუხები შემდეგნაირია: 84,7% თვლის, რომ ნაგების შანსი უფრო მეტია; 12,6% აზრით უფრო მეტად მოგების შანსია; 2,7% – კი უჭირს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა.

შემდეგი ორი შეკითხვა კი ეხებოდა ისეთ მტკივნეულ საკითხს, როგორიცაა ლუდომანია (თამაშდამოკიდებულება). ჩვენ, ამ პრობლემის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, რესპოდენტების პასუხების კვალდაკვალ, სტატისტიკის შემდგომ ნაწილში შედარებით მეტ ყურადღებას დავუთმობთ ამ საკითხს. კითხვაზე – იწვევს თუ არა აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულება (ლუდომანია) ამ ადამიანების ცხოვრების წესის შეცვლას? პასუხები შემდეგნაირია – 96,7% ადასტურებს ასეთ გარემოებას; 2,6% არ ადასტურებს ასეთ რამეს; 2,7% უჭირს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა შეკითხვაზე – გთხოვთ დააფიქსიროთ თქვენი აზრი იმის თაობაზე, თუ რამდენად მნიშვნელოვანი პრობლემაა ლუდომანია ჩვენი ქალაქისთვის? – პასუხები შემდეგნაირია: 15,6% აზრით ძალიან მნიშვნელოვანი; 62,4% ფიქრობს, რომ მეტნაკლებად მნიშვნელოვანი; 12,7% თვალსაზრისით – უმნიშვნელო; 9,3% კი უჭირს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა.

შეკითხვაზე – თუ მონაწილეობთ აზარტულ თამაშებში, გვითხარით საიდან იღებთ ინფორმაციას? პასუხები ასეთნაირია: აზარტულ თამაშებში ჩართულთა 82,6% ინფორმაცია აქვს ინტერ-

ნეტის საძიებო სისტემებიდან; სმს შეტყობინებით 4,7%; სამეგობრო წრიდან – 12,7%. შეკითხვაზე – ვისი საკუთრებაა ჩვენს ქალაქში არსებული სათამაშო ბიზნესის ობიექტები? – პასუხები შემდეგნაირია: 9,2% ფიქრობს, რომ სათამაშო ბიზნესის მფლობელები მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეები არიან; 43,7% აზრით, სათამაშო ბიზნესი ძირითადად უცხოელების ხელშია; 20,6% შეხედულებით სათამაშო ბიზნეს ერთობლივად ფლობენ საქართველოს მოქალაქეები და უცხოელები, ხოლო 26,5% უჭირს ამ შეკითხვაზე პასუხის გაცემა.

შეკითხვაზე – არსებობს თუ არა ქ. ბათუმში, არალეგალური სათამაშო ბიზნესი? – გამოკითხულების 5,7% ფიქრობს, რომ არსებობს; 85,1% აზრით არ არსებობს, ხოლო 9,2% უჭირს პასუხის გაცემა. შეკითხვაზე – თუ მონაწილეობთ აზარტულ თამაშებში, გვითხარით საიდან იღებთ ინფორმაციას? პასუხები ასეთნაირია: აზარტულ თამაშებში ჩართულთა 82,6% ინფორმაცია აქვს ინტერნეტის საძიებო სისტემიდან; სმს შეტყობინებით – 4,7%; სამეგობრო წრიდან – 12,7%. აზარტული თამაშების რეკლამა ფსიქოლოგების მიერ მიჩნეულია სათამაშო ქცევის ჩამოყალიბების ერთ-ერთ უმთავრეს ფაქტორად. ამიტომ სახელმწიფოები ახორციელებენ რეკლამების შეზღუდვების სხვადასხვა ღონისძიებებს (მაგ. საქართველოში აზარტული თამაშების რეკლამირება აიკრძალა ტელევიზიებში და ბილბორდებით). შეკითხვაზე – ვისი საკუთრებაა ჩვენს ქალაქში არსებული სათამაშო ბიზნესის ობიექტები? – პასუხები შემდეგნაირია: 9,2% ფიქრობს, რომ სათამაშო ბიზნესის მფლობელები მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეები არიან; 43,7% აზრით, სათამაშო ბიზნესი ძირითადად უცხოელების ხელშია; 20,6% შეხედულებით სათამაშო ბიზნეს ერთობლივად ფლობენ, საქართველოს მოქალაქეები და უცხოელები, ხოლო 26,5% უჭირს ამ შეკითხვაზე პასუხის გაცემა.

შეკითხვაზე არსებობს თუ არა ქ. ბათუმში, არალეგალური სათამაშო ბიზნესი? – გამოკითხულების 5,7% ფიქრობს, რომ არსებობს; 85,1% აზრით არ არსებობს, ხოლო 9,2% უჭირს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა. საქართველოს ბიუჯეტში სათამაშო ბიზნესიდან შენატანი რესპონდენტთა 25,7% აზრით ძალიან მნიშვნელოვანია; 31,7% ფიქრობს, რომ საკმაოდ მნიშვნელოვანია; 5,7% – თვის უმნიშვნელო; გამოკითხულთა 36,9% კი ამ საკითხის თაობაზე არაფერი იცის. ამ საკითხს სტატისტიკაში კიდევ შევხებით და ვაჩვენებთ რომ რესპონდენტთა შეხედულებები მკვეთრად განსხვავდება რეალური ვითარებისგან.

ანკეტის ბოლო (ღია სახის) შეკითხვაზე თუ როგორ პერსპექტივას ხედავენ საქართველოში სათამაშო ბიზნესთან (აზარტულ თამაშებთან) დაკავშირებით, რესპონდენტებმა ტექსტურად გამოხატეს თავიანთი მოსაზრებები. ქვემოთ გთავაზობთ ზოგიერთი მათგანს:

ვეთანხმები მთავრობის გადაწყვეტილებას, არასრულწლოვნებისთვის აზარტულ თამაშებში მონაწილეობის აკრძალვის თაობაზე. აქ მთავარია მისი მკაცრი აღსრულება; აზარტული თამაშები დიდი ცოდვაა და ის უნდა კანონმდებლობით აიკრძალოს; სასურველია აზარტული თამაშები აიკრძალოს, ამით ავაცილებთ მატერიალურ დანაკარგებს და ფსიქოლოგიურ ტრავმას, როგორც აზარტულ თამაშებში ჩართულ პირებს, ასევე მათ ახლობლებს; მორწმუნე ადამიანი არ ითამაშებს აზარტულ თამაშებს. სხვებისთვის კი „მსუბუქი ფორმით“ თამაშებში მონაწილეობა დაშვებული შეიძლება იქნას, ოღონდ დიდი ფსონების დადება უნდა აიკრძალოს; აზარტული თამაშების აკრძალვა შედეგს არ მოიტანს, იმიტომ, რომ ადამიანები „აკრძალულ ხილს“ უფრო ეტანებიან; სათამაშო ბიზნესი ქალაქიდან მოშორებით უნდა გავიდეს (ნაკლებად დასახლებულ ტერიტორიაზე). მას უნდა დაუწესდეს ძალიან მაღალი გადასახადები, რათა შეიზღუდოს სათამაშო ბიზნესის მასშტაბები; საჭიროა სათამაშო ბიზნესის რეგულაციის კანონების გამკაცრება და მის აღსრულებაზე მკაცრი კონტროლის დამყარება, რადგან ამ ბიზნესის მესვეურები, პოულობენ რაღაც გზებს („შავ ხვრელებს“), რომ კანონს გვერდი აუარონ; უნდა შეწყდეს სათამაშო ბიზნესის ყოველგვარი რეკლამირება. პირიქით, როგორც თამბაქოსთან დაკავშირებით („მონევა კლავს“), უნდა იყოს ანალოგიური შინაარსის რეკლამა აზარტულ თამაშებთან დაკავშირებით; სათამაშო ბიზნესის ასეთი ფართო გავრცელება კავშირშია ადგილობრივი ელიტების სწრაფი გამდიდრების დაუოკებელ სწრაფვასთან. ამ ბიზნესის უკან ეს ხალხი დგას. ისინი არცთუ იშვიათად კაზინოების მეშვეობით ათეთრებენ ფულს; აზარტული თამაშები საერთოდ უნდა აიკრძალოს, ის დაღუპვისთვის წირავს ქართველ ერს (ლუდომანია, სუიციდი, ოჯახის დანგრევა, კრიმინალი და ა.შ.); ონლაინ-კაზინოები საერთოდ უნდა აიკრძალოს, ხოლო რეალურ კაზინოში დაწესდეს ზღვრული (დაბალი) სათამაშო თანხის ლიმიტი;

საჭიროა სკოლიდან ჩავუნერგოთ ბავშვებს, რომ აზარტულ თამაშებში მონაწილეობა არ არის სასიკეთო საქმე. თამაშები უნდა დაიშვას მხოლოდ გართობის მიზნით, ყოველგვარი ფინანსური შემადგენლის გარეშე; ჩვენს ქვეყანაში აზარტულ თამაშებში მონაწილეობის უფლება უნდა მიეცეს მხოლოდ უცხოელებს; სათამაშო ბიზნესის მთლიანად აკრძალვა მიუღებელია, რადგან ის იატაკ-ქვეშეთში გადავა; სათამაშო ბიზნესში სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს მხოლოდ საგადასახადო კუთხით; რაც შეეხება ლუდომანიას, ამას სახელმწიფო ვერ უშველის, ყველამ თავის თავს უშველოს; სათამაშო ბიზნესი ყველა სახით უნდა გაუქმდეს, ხოლო მისი კუთვნილი ობიექტები, უნდა გადაკეთდეს სპორტულ დარბაზებად; აზარტული თამაშები სასწრაფოდ უნდა აიკრძალოს, უპირველეს ყოვლისა იმიტომ, რომ მასში ძირითადად ღარიბები იღებენ მონაწილეობას, რალაც სარგებლის მიღების იმედით, მაგრამ რეალობაში უკანასკნელ გროშებსაც კარგავენ, რაც არცთუ ისე იშვიათად მათი ოჯახების დანგრევის მიზეზი ხდება; სათამაშო ბიზნესი კი არ უნდა შეიზღუდოს ან აიკრძალოს, არამედ, პირიქით, მისი მასშტაბები უნდა გაიზარდოს, რადგან ის ხელს უწყობს ჩვენს ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებას.

დასკვნები. სათამაშო ბიზნესი, მრავალასპექტიანი მოცემულობა და ფართო საზოგადოებრივი კონტექსტის ნაწილია. მეოცე საუკუნიდან დაიწყო აზარტული თამაშების ლეგალიზაცია და ის სათამაშო ბიზნესად ტრანსფორმირდა. სათამაშო ინდუსტრია გასცდა კონკრეტული ქვეყნის ფარგლებს და მასში ჩართული არიან, როგორც შიდა, ასევე გარე აქტორები. გამომდინარე ასეთი ვითარებიდან, შეიძლება ითქვას, რომ სათამაშო ბიზნესი ქვეყნის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხად იქცა.

სათამაშო ბიზნესის აღმავლობა საქართველოში საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ დაიწყო. საბაზრო ეკონომიკურ სისტემაზე გადასვლამ ბიძგი მისცა სათამაშო ინდუსტრიის განვითარებას. რაც შეეხება ქ. ბათუმს, აზარტული თამაშების სფერო აქ დამოუკიდებლობის პერიოდშიც (1918-1921 წწ) და მანამდეც საკმაოდ განვითარებული იყო (არსებობს ამის დამადასტურებელი საარქივო მასალები). ამჟამად ქალაქში სათამაშო ინდუსტრია საკმაოდ მაღალ დონეზე ფუნქციონირებს.

ბათუმელებს, სათამაშო ბიზნესისადმი, არაერთგვაროვანი, ზოგჯერ დიამეტრალურად საპირისპირო დამოკიდებულება აქვს – მათი ნაწილის აზრით ეს ბიზნესი საერთოდ უნდა დაიხუროს, ნაწილის აზრით კი, მისი ფუნქციონირება ამა თუ იმ სახით შენარჩუნებული უნდა იქნას. აქედან გამომდინარე, სათამაშო ბიზნესის საკითხი არა მხოლოდ მოსახლეობის გარკვეული ჯგუფის, არამედ მთელი საზოგადოების ერთ-ერთი საკვანძო პრობლემაა.

თანამედროვე სათამაშო ბიზნესის მნიშვნელოვან წილს წარმოადგენს აზარტული თამაშების ბაზარი, რომლის სრული რეგულირება საკმაოდ ძნელია. აზარტული თამაშების მსოფლიო ინდუსტრია, თანამედროვე ეტაპზე უკანონო შემოსავლების ლეგალიზების მაღალი რისკის სეგმენტად ითვლება, ამიტომ რიგ ქვეყანაში (მაგ. ჩრდილოეთ კორეა) ის საერთოდ აკრძალულია.

რომ დავადგინოთ სათამაშო ბიზნესის გავლენა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე, აუცილებელია ყველა იმ ნეგატიური და პოზიტიური ფაქტორის დაფიქსირება, რომლებიც თან ახლავს ამ სახის ბიზნესის ფუნქციონირებას (სათამაშო ბიზნესის ზეგავლენით წარმოქმნილი ეფექტი შეიძლება იყოს როგორც მოკლევადიანი, ასევე გრძელვადიანი).

უარყოფით ფაქტორებს შორის, განსაკუთრებით დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს ლუდომანიის (თამაშდამოკიდებულების) საკითხს. ლუდომანია ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს „მოთამაშე ადამიანს“. ლუდომანია გულისხმობს აზარტულ თამაშების განმეორებით, პრობლემურ ქცევას. აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულ ადამიანს უჭირს გააკონტროლოს საკუთარი ქცევა აზარტული თამაშების მიმართ და განაგრძობს თამაშს, მიუხედავად თამაშით გამოწვეული სერიოზული ფსიქიკური პრობლემებისა. ლუდომანია ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ აღიარებულია, როგორც იმპულსის კონტროლთან დაკავშირებული აშლილობა. აზარტული თამაშები ხშირად კავშირშია ჯანმრთელობის და სოციალური პრობლემების სხვადასხვა გამოხატულებასთან: დეპრესია, სუიციდი, ოჯახური კონფლიქტები, ფინანსური პრობლემები, კარიერული წინსვლის და განათლების შეფერხება, კრიმინალური ქცევა, ალკოჰოლის, ნარკოტიკული საშუალებების გამოყენება და სხვა. ხაზგასასმელია ის გარემოება, რომ აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულების პრობლემა

განსაკუთრებით აქტუალურია მოზარდებში, მათი ნაწილის, თამაშის დაუოკებელი სურვილი გამო-
წვეულია იმით, რომ ისინი იმედოვნებენ, რომ ამ გზით ადრე თუ გვიან დიდ თანხას მოიგებენ. ასეთი
გარემოებიდან გამომდინარე შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ მათი მთავარი პრობლემა სიღარიბეა
და აქედან გამომდინარე ის ილუზია, რომ თამაშის წყალობით როგორმე თავს დააღწევენ გაჭირვე-
ბას. აზარტულ თამაშებში ჩართული მოთამაშე, საკმაოდ ხშირად, მნიშვნელოვნად იცვლება ფსი-
ქოლოგიურადაც და არასანდო ხდება გარშემო მყოფთათვის. ლუდომანია ახალგაზრდობის საკმაო
ნაწილის მძიმე სენად იქცა. საქართველოში, ბოლო დროს, ახალგაზრდებში სუიციდის ერთ-ერთი
მთავარი მიზეზიც ლუდომანიაა.

ჩვენი კვლევის მასშტაბი და ინფორმაციის სიმწირე არ გვაძლევს საშუალებას ზუსტად განვსა-
ზღვროთ რამდენია ქ. ბათუმში თამაშდამოკიდებული მოთამაშე, თუმცა ვვარაუდობთ, რომ ეს მაჩ-
ვენებელი საკმაოდ მაღალი უნდა იყოს (საქართველოში დაუდასტურებელი მონაცემებით 400 000
ლუდომანია). გარკვეულ სტატისტიკურ მონაცემებს აზარტულ თამაშებთან დაკავშირებით ხვდე-
ბით ქართულ პრესაში, მაგ.. ჟურნალისტ ბ. დანელიას მიერ, გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკაში“
გამოქვეყნებულ სტატიაში „ათასობით ქართველი „სიღარიბის გამო“ აზარტულ თამაშებს თავს ვერ
ანებებს“ (დანელია), ვკითხულობთ, „...15 ათასი ადამიანია შეტანილი სპეციალურ სიაში, რომელთაც
თამაში ეზღუდებათ, თუმცა საერთო მდგომარეობას ეს არ ეტყობა. ირკვევა, რომ საქართველოს
ყოველი მესამე მოქალაქე, სხვადასხვა აზარტულ პორტალზეა რეგისტრირებული, ამასთან ერთად
კანონით თამაში აკრძალული აქვს 1,5 მილიონ პირს“. ასევე, საინტერესო ინფორმაციაა მიწოდე-
ბული მკითხველისთვის ჟურნალისტ გ. გიგაურის მიერ გაზეთ „ასავალ-დასავალში“ (№51, 2019 წ.)
გამოქვეყნებულ სტატიაში „კაზინო და ტოტალიზატორი გენოციდს გვინცობს“: „აზარტული თა-
მაშების კვლევისა და ლუდომანიის პრევენციის ცენტრის კვლევით, საქართველოში მოზარდების
48% შეეხება აქვს აზარტულ თამაშებთან! ამავე კვლევით, საქართველოში, საკუთარი სახლებიდან
გამოსახლებული 300 000 ადამიანიდან, მესამედი, სწორედ ლუდომანიის მიზეზით დარჩა თავზე
ჭერის გარეშე“ (გიგაური, 2019, გვ. 8).

სათამაშო ბიზნესთან დაკავშირებით, კრიტიკის საგანია ის მცირე შენატანი, რაც შედის საქა-
რთველოს ბიუჯეტში ამ სფეროდან. საქართველოს ბიზნესის მთელი ბრუნვა 2024 წელს 230 მი-
ლიარდ ლარამდეა, სათამაშო ბიზნესის 63 მილიარდი (ამ მაჩვენებლებით ის უსწრებს საბანკო
სექტორს). ასეთი მაღალი დაბეგვრის ბაზის მიუხედავად, სათამაშო ბიზნესის გადასახადი მოგე-
ბიდან ბიუჯეტში მხოლოდ 700 მლნ. ლარს შეადგენს. თუ აზარტულ თამაშებს, ზოგიერთი ქვეყ-
ნისთვის დამატებითი სარგებელი მოაქვს, ჩვენთვის ეს სარგებელი მიზეზულია (მაჩაიძე, 2024, გვ.
25).

ჩვენ არ ვემხრობით სათამაშო ბიზნესის ტოტალურ აკრძალვას, მაგრამ მხარს ვუჭერთ ამ სფე-
როში ისეთ პოლიტიკას, რომელიც სასარგებლო იქნება ჩვენი სახელმწიფოსთვის და მისი მოქა-
ლაქეებისთვის (აქ იგულისხმება მათი სიცოცხლის და სოციალური დანაკარგების პრევენცია).
საქართველოს მოქალაქეები, რომ დავიცვათ გაკოტრებისაგან, საჭიროა სათამაშო სახეობებზე
დანესდეს მაქსიმალური სათამაშო ლიმიტი, რომლის ფარგლებშიც მოთამაშე შეზღუდულია. მაგ.
შეიძლება დაიდგას დაბალფასიანი სათამაშო აპარატები ძალიან მცირე სათამაშო თანხით. ამ ქმე-
დებით, ერთი მხრივ, თავიდან იქნება აცილებული მნიშვნელოვანი დანაკარგების რისკი, ხოლო,
მეორე მხრივ, შემცირდება აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულების ხარისხი. საჭიროა, ის პირები
რომლებიც სისტემატურად აგებენ, ავტომატურად გაირიცხონ თამაშის პროცესიდან და აეკრძა-
ლოთ თამაში.

სათამაშო ბიზნესის ფუნქციონირება, დამოკიდებულია, ამა თუ იმ სახელმწიფოს მიერ გატა-
რებულ სათამაშო ბიზნესის პოლიტიკაზე. ეს უკანასკნელი კი შეიძლება იყოს მეტად ან ნაკლებად
რეგულირებადი. მეტად რეგულირებადი სათამაშო ბიზნესის პოლიტიკა გულისხმობს, ამა თუ იმ
სახელმწიფოს მხრიდან მასზე მრავალმხრივი, ხისტი შეზღუდვების დაწესებას. ნაკლებად რეგუ-
ლირებადი (ლიბერალური) სათამაშო ბიზნესის პოლიტიკა კი მინიმალურად ზღუდავს ამ ბიზნესს.
არსებობს სათამაშო ბიზნესის რეგულირების შემდეგი მოდელები: ა) „პროპიბიციონიზმი (კანონ-
მდებლობით აზარტული თამაშების სრული აკრძალვა); ბ) რეგლამენტაცია (აზარტული თამაშების
სამართლებრივი ბერკეტებით რეგულირება).

საქართველოს მთავრობის დადგენილებით აზარტული თამაშების სექტორის დაბეგვრის გადასახადი 10%-დან 15%-მდე გაიზარდა, მოქალაქეთა მიერ მოგებული თანხის გატანა კი 2%-იანი საშემოსავლო გადასახადის ნაცვლად 5%-ით დაიბეგრა. დადებითად შეიძლება ჩაითვალოს ის ფაქტი, რომ 2024 წლიდან კანონში „ლატარიების, აზარტული და მომგებიანი თამაშების მონეების შესახებ“ შევიდა ცვლილებები, რომლის თანახმად უცხო ქვეყნის მოქალაქეები თავისუფლდებიან აზარტული თამაშების მოგებაზე 5%-იანი საშემოსავლო გადასახადისაგან. ასეთი ქმედების პოზიტიური სოციალური ეფექტი ვლინდება იმაში, რომ სათამაშო ბიზნესის სუბიექტები ქმნიან ახალ სამუშაო ადგილებს. ზოგიერთ ქვეყანაში კი სათამაშო ბიზნესი ტურიზმის ინდუსტრიის მნიშვნელოვანი მასტიმულირებელია. ბათუმისთვის სათამაშო ბიზნესის მნიშვნელობას კარგად ხსნის აკადემიკოსი ალექსანდრე თვალჭრელიძე სტატიაში „რა გავლენას ახდენს სათამაშო ბიზნესი ქვეყნის ეკონომიკაზე?“ – ის ამბობს – „მას შემდეგ, რაც ბათუმში პირველი კაზინოები გამოჩნდა, ეს ქალაქი იქცა ერთგვარ მექად ჯერ თურქებისათვის, შემდეგ – ებრაელებისა და არაბებისთვის. სწორედ სათამაშო ბიზნესის წყალობით დაიწყო ბათუმში 4 და 5 ვარსკვლავიანი სასტუმროების მშენებლობა. განვითარდა ინფრასტრუქტურა, გაიხსნა რესტორნები, კლუბები, ბარები, სავაჭრო და ესთეტიკური ცენტრები და სხვა. სათამაშო ინდუსტრია უზრუნველყოფს უცხოური ვალუტის და მდიდარი ტურისტების შემოდინებას რეგიონში, რომლებიც დაინტერესებული არიან არა მარტო სათამაშო პროცესით, არამედ, უძრავი ქონების შეძენით და არიან შოპინგცენტრების, კვების ობიექტების, საკურორტო, სამედიცინო და სხვა სერვისების აქტიური მომხმარებლები და ინვესტორები. აღნიშნული გარემოება რეგიონში ქმნის სამუშაო ადგილებს, ადგილობრივ მოსახლეობას აძლევს საშუალებას, განავითაროს მცირე და საშუალო ბიზნესი. ამიტომ ეჭვგარეშეა, რომ სათამაშო ბიზნესი პოზიტიურ როლს თამაშობს რეგიონის ეკონომიკურ განვითარებაში. გარდა ამისა, და ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, სწორედ სათამაშო ინდუსტრიამ გარდაქმნა ბათუმი სეზონური ტურისტული ცენტრიდან უნისეზონურ ცენტრად, მათ შორის, უზრუნველყო სასტუმროების სრული დატვირთვა მთელი წლის განმავლობაში. დღეს სასტუმროებს, აღნიშნული გარემოებების წყალობით, აღარ უწევთ მომსახურე პერსონალის შემცირება შემოდგომიდან გაზაფხულამდე, რაც რასაკვირველია, აისახება მოსახლეობის შემოსავლებზე“ (თვალჭრელიძე, 2024).

ჩვენი აზრით, საჭიროა ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეების გარკვეული ნაწილისთვის შეიზღუდოს აზარტულ თამაშებზე წვდომა, რადგან ბევრი მათგანისთვის ეს სავალალო შედეგებს იწვევს (ლუდომანია), ხოლო მეორე მხრივ კი უცხოელებისთვის არ უნდა იყოს რაიმე სახის აკრძალვები ნებისმიერ აზარტულ თამაშის ხელმისაწვდომობაზე. ასეთი რეგულირება გაზრდის უცხოეთიდან ტურისტული ნაკადების შემოსვლას ჩვენს ქვეყანაში და სათამაშო ბიზნესის სტაბილურ ფუნქციონირებას.

როგორც ვხედავთ, სათამაშო ბიზნესის ცალმხრივად შეფასება არცთუ ისე იოლი საქმეა, რადგან მას აქვს როგორც დადებითი, ასევე, უარყოფითი მხარეები. უარყოფითად შეიძლება შეფასდეს ის გარემოება, რომ აზარტულ თამაშებში ჩართული ჩვენი მოქალაქეების უმრავლესობა დაბალშემოსავლიან ფენას მიეკუთვნება. ამიტომ, თამაშის წაგების გამო, არცთუ ისე იშვიათად, ადგილი აქვს გაკოტრებას, ლუდომანიას, სუიციდს და სხვა ნეგატიურ ფაქტებს. აქედან გამომდინარე, საჭიროა ჩვენი თანამემამულეების აზარტულ თამაშებში მონაწილეობაზე მკაცრი რეგულაციების დანერგვა: უნდა მოხდეს მოთამაშეთა ერთიანი ბაზის შექმნა, რითაც შეიქმნება შესაძლებლობა შემოსავლების მიხედვით მოთამაშის იდენტიფიცირებისა. ამასთან ერთად, კარგი იქნება, თუ ოჯახის რომელიმე წევრს მიეცემა უფლება ახლობელი მოთამაშე შავ სიაში შეიყვანოს მთელი ქვეყნის მასშტაბით; სკოლებში პერიოდულად უნდა ჩატარდეს ტრენინგები აზარტული თამაშების ანტირეკლამის კუთხით, საჭიროა სათამაშო ბიზნესს დაეკისროს სპეციალური გადასახადები, რომლებიც მიმართული იქნება ლუდომანიების ფსიქორეაბილიტაციისთვის და ა.შ.

აზარტულ თამაშებში ჩართულთა საკითხი არ გადაიჭრება, თუ არ მოხერხდება მათი დასაქმება. ბათუმში 1992 წლამდე 46 ფაბრიკა-ქარხანა ფუნქციონირებდა, სადაც ქალაქის მოსახლეობის საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნაწილი იყო დასაქმებული. ამიტომ, ჩვენი აზრით, მხოლოდ ინდუსტრიის განვითარებას შეუძლია აზარტომანიის საკითხის გადაჭრა, სხვანაირად ეს საკითხი პრობლემად დარჩება ჩვენი ქალაქისთვის.

კიდევ ერთ საჭირობო საკითხზე მინდა გავამახვილო ყურადღება. 2017 წლიდან საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციამ ტოტალიზატორ „კრისტალბეტთან“ გააფორმა შეთანხმება და ეროვნულ საფეხბურთო ლიგის ჩემპიონატს „კრისტალბეტის“ სახელი დაანათლეს. ამგვარად, საქართველო ერთადერთი ქვეყანაა მსოფლიოში, სადაც ეროვნულ საფეხბურთო ჩემპიონატს ტოტალიზატორის სახელი – „კრისტალბეტ – ეროვნული ლიგა“ ეწოდება. საჭიროა სპორტის მესვეურებმა დროზე ჩამოაცილონ ქართულ ფეხბურთს ეს სამარცხვინო ლაქა.

საბოლოო ჯამში, შეიძლება ითქვას, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ხელისუფლების მხრიდან ბევრი გაკეთდა სათამაშო ბიზნესის რეგულირების კუთხით (აიკრძალა აზარტული თამაშების რეკლამირება ტელევიზიებში, ბანერების განთავსება ქუჩებში, თამაშის უფლების შეზღუდვა 1,5 მილიონი ადამიანისთვის, 25 წლამდე პირთათვის თამაშებში მონაწილეობის უფლების ჩამორთმევა და ა.შ.), ეს საკმარისი არ არის ინდუსტრიის ამ სფეროს ეფექტური რეგულირებისთვის, რაც დაადასტურა წარმოდგენილ ემპირიულ სოციოლოგიურ კვლევაში მონაწილე ბათუმელი რესპონდენტების პასუხებმა.

ბიბლიოგრაფია:

- არ ითამაშო / DON'T GAMBLE – 114 ნაბიჯი აზარტული თამაშების ხაფანგისგან თავის დასაღწევად. (2021). თბილისი.
- გამყრელიძე, ა., გიორგობიანი, შ., & გამყრელიძე, შ. (2011). აზარტომანია – XXI საუკუნის ნარკომანია. თბილისი.
- გიგაური, გ. (2019, დეკემბერი). კაზინო და ტოტალიზატორი გენოციდს გვიწყობს. გაზ. „ასავალ-დასავალი“ №51, p. 8.
- დანელია, ბ. (2024, ოქტომბერი №14). ათასობით ქართველი „სიღარიბის გამო“ აზარტულ თამაშებს თავს ვერ ანებებს. საქართველოს რესპუბლიკა, p. 8.
- თვალჭრელიძე, ა. (2024, დეკემბერი 1). რა გავლენას ახდენს სათამაშო ბიზნესი ქვეყნის ეკონომიკაზე? აჭარა, p. 4.
- მაჩაიძე, რ. (2024, ოქტომბერი №42). როგორ აპირებს „ლელო“ პენსიის გაზრდას 1000 ლარამდე?! კვირის პალიტრა, p. 25.
- საქართველოს კანონი „ლატარიების, აზარტული და მომგებიანი თამაშობების მოწყობის შესახებ“. (2011, დეკემბერი 9). №5448.
- ჩხაიძე, ნ. (2025). ქ. ბათუმის მოსახლეობის დამოკიდებულება სათამაშო ბიზნესისადმი (სოციოლოგიური კვლევის ანალიზი – 10-15.05.2024). ბათუმი: რაოდენობრივი ემპირიული სოციოლოგიური კვლევა (კვლევის მასალები ინახება ავტორთან).
- ჯანიაშვილი, მ. (2020, თებერვალი 10). აზარტული ბიზნესი – ქართული ეკონომიკის პარაზიტი. Retrieved from REGIONAL DIALOGUE: <https://regional-dialogue.com/gambling/>